

Maatregelen tegen de Joodse bevolking

De Duitse bezettingsmacht heeft speciale aandacht voor de Joden. In oktober 1940 moeten Nederlandse ambtenaren een verklaring ondertekenen die de Duitsers van hun eisen: de Ariërverklaring. Daarmee geven zij aan dat ze tot het 'Arische' ras horen. Wie die verklaring niet ondertekent moet dus wel (bijvoorbeeld) Joods te zijn. De meeste ambtenaren tekenen. Daarna volgt een reeks verordeningen die de vrijheid van de Nederlandse joden steeds verder inperkt. Heel belangrijk is de invoering van de Jodenster op 29 april 1942.

Hoe ondergaat de Joodse bevolking deze aantasting van haar rechten en hoe beleeft Roosje deze periode?

OPDRACHT 6

Volgens Roosje hebben veel Nederlanders door de Duitse bezetting antisemitische opvattingen gekregen. 'Voor mijzelf ben ik niet bang', schrijft zij, 'Ik red me wel, maar voor mijn ouders zal het beslist moeilijk worden' (p. 61). Leeft datzelfde gevoel ook bij andere Joodse Nederlanders? Hoe beleven zij de eerste maanden van de bezetting?

1. Gebruik de bronnen 8, 9 en 10 en geef per bron aan hoe de Joodse bevolking in de eerste maanden na mei 1940 reageert op de Duitse bezetting.
2. Vat nu die reactie in twee zinnen samen.

BRON 8: DE ZELFMOORDGOLF IN 1940

Bron 8: De zelfmoordgolf in 1940

Bekijk de video hier: <https://historiek.net/de-zelfmoordgolf-van-mei-1940/69171/>

BRON 9: DE VERVOLGING VAN HET NEDERLANDSE JODENDOM

De eerste maanden van de bezetting, beleefd door de Joodse bevolking

Een wending ten kwade; daaraan zal, toen reeds, in die meidagen wel geen enkele Jood hebben getwijfeld, al stond hij nog maar pas aan het begin van een reeks gebeurtenissen, die wij, overlevenden, thans in hun geheel kunnen overzien. (...)

Er was een nieuwe toestand ontstaan, die van het Nederlandse volk in zijn geheel en van de Joden binnen dat volk aanpassing vereiste. Welnu men paste zich aan. Er gebeurde niets. Geen pogrom. Zelfs geen achteruitzetting. De doden werden begraven, er was smart, er was rouw; er waren zeker moeilijkheden en problemen met betrekking tot verdwenen familieleden en vrienden, wier bezittingen men, voor zover men kon, in veiligheid bracht, in wat toen veiligheid leek. Er waren weduwen, wezen, verlaten echtgenoten, verlaten kinderen, meer dan normaal thans. Men poogde dat alles te regelen, zo goed en kwaad als het ging. En men toog weer aan de arbeid. In de steden en dorpen zag men Duitsers. Met allerlei uniformen, ook van politie. Men wende enigszins aan het gezicht, enigszins. Nu de door velen gevreesde pogrom uitbleef, durfde men weer adem te halen.

J. Presser, Ondergang. De vervolging en verdelgung van het Nederlandse Jodendom, 1940-1945, I, 's-Gravenhage, 1977, 10, 15, 16

BRON 10: JANNIE DE HOND-BRANDER OVER HAAR EERSTE JAREN IN DE OORLOG



Bekijk de video hier: <https://vimeo.com/311506895>

OPDRACHT 7

Volgens mevrouw De Hond uit bron 10 worden pas in 1941 de anti-Joodse maatregelen echt duidelijk. Maar voor die tijd zijn er ook al anti-Joodse maatregelen genomen. Dat kun je bijvoorbeeld zien in de bronnen 11, 12 en 13.

1. Teken een tijdbalk van mei 1940 tot mei 1945. Noteer daarop de volgende gebeurtenissen: de eerste anti-Joodse maatregel, de invoering van de Jodenster, de Ariërverklaring, het eerste transport uit Westerbork en het laatste transport uit Westerbork. Gebruik daarvoor bron 11.
2. Bekijk nu nog eens de anti-Joodse maatregelen. Leg uit welke gebeurtenis volgens jou het belangrijkste is geweest als je de ondergang van het Nederlandse Jodendom wilt verklaren: de invoering van de Ariërverklaring of de invoering van de Jodenster. Of vind je een andere maatregel uit de lijst nog belangrijker? Waarom dan? Gebruik de bronnen 11, 12 en 13.

BRON 11: ANTI-JOODSE MAATREGELEN

Overzicht van de anti-Joodse maatregelen die in Nederland tussen 1940 en 1945 zijn getroffen

Bekijk de video hier: <http://www.go2war2.nl/artikel/1938/Anti-Joodse-maatregelen-in-Nederland-vanaf-1940.htm>

BRON 12: DE ARIËRVERKLARING, 6 OKTOBER 1940

De ondergeteekende,	
beroep	
betrekking	
geboren den te	
wonende te	
verklaart, dat naar zijn beste weten noch hijzelf, noch zijn echtgenoot(e),	
haar haar verloofde *),	
zijn (haren) zelf	
noch een hunner ouders of grootouders ooit heeft behoord tot de	
Joodsche gemeenschap.	
hij	

Aan de(n) ondergeteekende is bekend, dat ^{zij} zich, ingeval vorenstaande
verklaring niet juist blijkt te zijn, aan onmiddellijk ontslag blootstelt.
.....1940
(handtekening)
* Doorschrijven ingeval de ambtenaar niet gehuwd of verloofd is.

Bron 12: De Ariërv verklaring, 6 oktober 1940

BRON 13: DE ONDERGRONDSE PERS IN VERZET TEGEN ANTI-JOODSE MAATREGELEN, 1941

De maatregelen tegen de Joden breiden zich uit.

Langzaam worden de Joodse elementen van onze bevolking uit het normale **leven** geweerd. Schrikbarend is hetgeen nu al in ruim een jaar is bereikt. De nazibandieten verrichten hun luguber en ontrendend werk met de regelmaat van een klok. Het begon met het ontslag aan Joden in overheidsdienst, daarna het verbod tot bioscoopbezoek, vervolgens werd verboden het bezoeken van café's, badplaatsen, pensieondorpen, zwembaden, badinrichtingen. Daarna is men begonnen **Joodse** personeel in verariseerde bedrijven te ontslaan. Tal van kleine zakenlieden worden uit hun bedrijven gejaagd. In Rotterdam en den Haag zijn reeds tallozen zonder pardon brodeloos. In Amsterdam zullen momenteel 41 groentewinkels en 43 kruidenierszaken uit Joodse handen worden genomen. Ook andere winkels komen in aanmerking. Kleine zaken en kooplieden worden aan de honger prijsgegeven.

De nieuwste maatregel is de jacht die geopend is op de Joodse kinderen, die de openbare lagere en middelbare scholen bezoeken. De jacht is in volle gang, alleen in Amsterdam zullen 8000 Joodse kinderen van school verdreven worden. Aangekondigd is, dat afzonderlijke scholen gevormd zullen worden onder leiding van Joodse leerkrachten, te betalen door de Joden zelf.

We **leven** onder het naziregime, d.w.z. dat we tot de meest barbaarse perioden teruggekeerd zijn. De Joden worden opgejaagd als beesten, alleen omdat ze Joden zijn en om te kunnen voldoen aan de nazirazernij. Met afkeuring en haat kijkt het Nederlandse volk toe. Hoe lang nog zullen tegenmaatregelen uitblijven? In het bijzonder zal de arbeidersklasse zich moeten ontfemen over de vervolgd en uitgedreven Joden.

Bron 13: De ondergrondse pers in verzet tegen anti-Joodse maatregelen, 1941

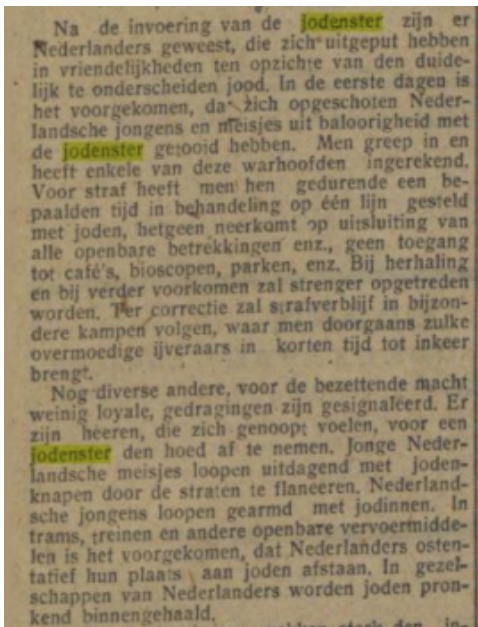
OPDRACHT 8

Volgens Paul Glaser reageren de niet-Joodse Nederlanders nauwelijks op de anti-Joodse maatregelen. Hij meent dat zij zich grotendeels neerleggen bij de Duitse overheersing.

(houd de volgorde waarin de opdracht is opgebouwd aan)

1. Ondersteunt bron 14 de conclusie van Paul Glaser? Licht je antwoord toe.
2. Leg uit of je bron 14 betrouwbaar vindt als je iets te weten wilt komen over de reactie van de niet-Joodse bevolking op de anti-Joodse maatregelen.
3. Verandert jouw antwoord bij 2 je antwoord bij 1? Licht dat toe.

BRON 14: REACTIES OP DE INVOERING VAN DE JODENSTER



Bron 14: Reacties op de invoering van de Jodenster

OPDRACHT 9

Ook Roosje krijgt als Joodse vrouw te maken met de maatregelen van de Duitsers. Hoe reageert Roosje in de eerste jaren van de bezetting (tot april 1942) op die veranderde omstandigheden?

Twee uitspraken:

1. Roosje trekt zich niets aan van de veranderde omstandigheden
2. Roosjes reageert anders op de veranderde omstandigheden dan andere Nederlandse Joden.

Leg met de bronnen 15, 16 en 17 uit of je het *wel* of *niet* eens bent met uitspraak 1.

Leg met wat je bij opdracht 6 hebt gevonden en met de bronnen 15, 16, 17 uit of je het wel of niet eens bent met uitspraak 2.

BRON 15: ROOSJE OP EEN TERRAS MET EEN DUITSER, 1941



Bron 15: Roosje op een terras met een Duitser, 1941

BRON 16: CARNAVALSFEEST VAN DE DANSCLUB VAN ROOSJE, 1942



Bron 16: Carnavalsfeest van de dansclub van Roosje, 1942

BRON 17: POLYGOON NIEUWS 1942





Bekijk de video hier: <https://www.youtube.com/watch?v=SNkqDYatTJo>

OPDRACHT 10:

Afsluitende opdracht

De titel van dit thema is: 'Dansen in een bezeten wereld'.

1. Bedenk eerst wat volgens jou met deze titel bedoeld kan zijn.
2. Kies vervolgens uit de bronnen 1 t/m 17 er drie uit die volgens jou het best die bedoeling weergeven en licht je keuze toe.

HERORIËNTATIE OP DE EERSTE KEUZE

In de inleidende les heb je een standpunt gekozen bij de vraag: 'Ga jij in tegen regels waarmee je het echt niet eens bent, zelfs als je dat in grote problemen kan brengen?'

Is dat standpunt wel/niet veranderd? Leg in beide gevallen uit wat er bij jou toe heeft geleid dat dat standpunt wel/niet is gewijzigd.